

**Gijs van Reeuwijk –
14 Ontwikkeling technische aanpak restauratie –
veiligheid – inzet vrijwillige klussers**

Ed van Gerven:

Gijs, we hebben het over restauraties gehad, we hebben het over beleid gehad en het leek me ook wel aardig om nu iets te zeggen over de restauratietechnieken, hoe mensen in de praktijk het veldwerk verliep. En ik denk dat het in 1989/1990 toch wel iets anders is gegaan dan zoals het nu gaat. Kun je daar misschien iets over vertellen hoe dat allemaal technisch in z'n werk is gegaan in die periode?

Gijs van Reeuwijk:

Ja, nou ja, kijk dat is natuurlijk een hele grote verschuiving heeft er plaatsgevonden met de techniek over de molenmakers. Ik vind het altijd wel aardig, vroeger had je hier in Leeuwarden had je molenmaker De Roos. Die heeft in begintijd, vooral tot in nou, tot in de jaren zeventig, heeft ie heel veel restauraties hier gedaan. Maar de man woonde gewoon in een woning in Leeuwarden en die had 1 koffertje en daar zat al z'n gereedschap in. Hij had geen auto, verder helemaal niets. Hij ging met de trein ergens naar het werk, met de bus en daar was ie aan het timmeren en dat zien we dus ook foto's uit de jaren zestig dat de beste man bezig was. Ja, met de zaag zaagde ie alles, geen elektrisch gereedschap. Hij had misschien net een elektrisch boormachientje, maar dat was al een bijzondere frivoliteit, denk ik, toen. Maar die kon gewoon z'n hele molenmakerswerk, z'n hele molenmakersgebeuren in 1 koffertje stoppen. En daar deed ie z'n molenmakerswerk mee. En dat was natuurlijk eigenlijk nog wel, tot in de jaren zeventig, was dat nog mogelijk. We zien natuurlijk in die tijd dat ik begon ook, ja, ik had het soms ook weleens, dan was ik op een werk en dan hadden ze bij de spruit, dan zeiden ze ja joh, je moet eens eventjes daar bij die lange spruit, daar bij die lange schoor tegen die spruit, die hoek ziet er niet zo lekker uit. Kun je effe kijken. Ja, best. Nou, dan hadden ze dus twee ladders aan mekaar gebonden en die stonden dan zo, vrijwel rechtop, stonden die tegen zo'n lange spruit aan. Nou, dan liep je daar zo omhoog tegen die ladders en dat schudde en dat je denkt, ja, is dit nou helemaal wel zo veilig, wat ik hier aan het doen ben en dan liep je zo over die ladders 14 meter omhoog, of 13 meter omhoog en dan 'ns effe kijken, ja, nee, het zat toch niet helemaal goed. Je had nog een hamer mee en nog 'ns effe een beetje prikken daar bovenin. Ja, zo ging dat. Men zette een ladder tegen de lange schoren aan en die lieten ze dus een beetje opzij schuiven en zo ging men schuivend naar beneden die schoor schilderen. Krabben, beetje schilderen. Ja.

Ed van Gerven:

Zoiets als een Arbo was er toen nog niet, Gijs?

Gijs van Reeuwijk:

Nee, was niks geen Arbo. Kijk met de rietdekkers, dan hebben we ook nog steeds rietdekker is een hardnekkig, een hardnekkige professie en die is niet zo, ja, de man durfde veel. Die zitten natuurlijk ook op boerderijen waar het minder steil is, het dak, maar daar tot nog niet eens lang geleden, ja, de rietdekker die had houten juffers dus eigenlijk gewoon geschilderde boomstammen, zo uit het bos. Nou, dan haalden ze een touw, maar ja, touw was ook duur, dus dan hadden ze wat touw, dat was dan vaak zo van dat touw waar hooipakjes mee aan elkaar gebonden worden, of dat pakjestouw wat dan aan mekaar werd geknoopt en daar maakten ze de juffers, knoopten ze mee aan mekaar. Want dat was een zootje ouwe planken en zo ging men omhoog langs het achtkant. En de juffer was elke keer, als men weer een beetje hoger was, een stalen punt d'r aan en dan schoof men hier in het dak naar binnen en zo dekten men verder. En ja, en nu zeggen wij van ja jongens, als er een steiger komt, moet ie eigenlijk wel goedgekeurd zijn. Ja, nou, dat is al een, ja, het begint algemener te worden. Dat gaat nu steeds beter, maar dat was tot voor enkele, tot voor kort was dat nog best wel een beetje een strijd. En we zien het ook bij de molenmakers natuurlijk. De molenmaker die ja, vroeger werd het als, misschien als een ja, onprofessioneel gezien, of een beetje gebrek aan vertrouwen als ze een veiligheidsharnas of een veiligheidstuigje aan hadden. Die stonden fris en vrolijk op de askop stonden

ze de roewiggen aan te slaan, zonder enig, met een grote zware hamer van tien kilo, stonden ze die roede aan te rammen, of die wig aan te slaan. Ja, een misslag en je ging achter je hamer aan naar beneden natuurlijk. Maar ja, die trok nooit, je had nooit een veiligheidsharnasje en dat zie je nu bij de jonge generatie toch. Ja, die hebben toch vrij veel meer standaard dat ze zich even ergens vast kunnen zetten en is denk ik ook van belang, want je moet gewoon steeds veiliger werken, dus dat veiliger werken dat geeft steeds meer komt dat naar voren. En dat zie je dus ook dat je eigenlijk bij de keuzes kijkt. In de begintijd dat je zo'n restauratiebestek maakte, ja, dan dacht je, ja, die molen, ja, een kraan is toch wel duur om die hele kap naar beneden te brengen, gewoon moeten een paar nieuwe spruiten d'r in en nou, dat doen ze maar lekker op hoogte, weet je wel. Dat hijsen ze maar naar boven. Nu maak je veel sneller de overstap dat je zegt ja, eigenlijk moet je daar een steiger voor nodig hebben. Is ook duur. Dus nee, hupsakee, zet die kap maar op de grond. Kan je spruiten, kan je alles netjes op de grond, kan de rietdekker gewoon netjes op de grond, geen gedonder dat die misschien d'r vanaf zou kunnen vallen. Dus dan zeg je nee, hup, moderne kraan d'r in. Ding even naar de grond toe zetten en dat is dan tegenwoordig, ja, goedkoper, veiliger, etc. Hoogwerkers zien we natuurlijk hetzelfde. Nou ja, ze bestonden, in 1999 bestonden d'r eigenlijk geen hoogwerkers. Nou, tegenwoordig kan een molenmaker niet meer zonder een hoogwerker. Bijna alle molenmakers hebben zelf zo'n hoogwerker, dus die voor schilderwerkklussen, moeilijk bereikbare klussen, is het een ontzettend handig apparaat. En veiliger werken, sneller werken. De aanschaf van die dingen is natuurlijk best wel prijzig, maar ja, het werkt veel beter. En dan zien we ook natuurlijk nog grote verschuiving. Kijk, als we de ouwe werkplaatsen, ja, dat was vroeger een werkplaats ja, daar kon je geen kap in maken. Dat was allemaal kleine werkplaatsen en dat was in 1990 ook nog steeds zo. Maar nu zien we toch heel veel molenmakers grote moderne werkplaatsen. Een heftruck d'r bij, kranen d'r boven. Dus dan krijg je ook veel vaker dat ze zeggen van jongens, we halen alle onderdelen naar de werkplaats. Onder goeie omstandigheden kan je daar de boel opknappen en restaureren en dan daarna monteert je alles weer bij de molen.

Ed van Gerven:

En gaat het tegenwoordig ook sneller? Zo'n planning, zeg maar van je werk. Zijn ze eerder klaar met een...

Gijs van Reeuwijk:

Nou, ze kunnen natuurlijk steeds, kijk, als je nu heel veel molenmakers zou vragen, nou, die kunnen zonder veel problemen een compleet nieuwe molen bouwen. Dat zou helemaal niet zo'n probleem zijn. Modernere machines met schaven, voor het zagen, etc. Dus, maar aan de ene kant is natuurlijk de arbeid is natuurlijk ook wel duurder geworden. Kijk, ook een molenmaker die kost ook 50 euro per uur en dat tikt nogal aan natuurlijk als je eventjes wat wil doen. En dus dan loont het om ja, vorige week nog weer bij een molenmaker, ja, vol trots liet ie een of ander kettingzaagachtig, ketting, ja, machine zien waar die heel makkelijk allerlei diepe gaten mee kon maken met aparte harde tanden d'r in, dus dan kon ie ook door staal heen zagen, zei die, en dit en dat, weet je wel. Maar ja, ja, ja, het had toch wel, ja, 4000 euro gekost of zo, die machine, weet je wel. Nou, dat was natuurlijk 20 jaar, 25 jaar terug, toen werd er gezegd nou, hupsakee, hier heb je een beitel en je hakt dat gat maar. En nu staat er zo'n machine. Maar aan de andere kant, anders stond ie misschien een paar uur te hakken en nu heeft ie in vijf minuten dat gat gemaakt.

Ed van Gerven:

Ja, da's de tijdwinst natuurlijk die je dan maakt.

Gijs van Reeuwijk:

Die automatisering heeft gewoon plaatsgevonden en die, daardoor kan men dus ja, toch relatief ja, sneller en beter werken.

Ed van Gerven:

En kun je het in hetzelfde werkveld ook zeggen van, zijn de vrijwilligers die nu bij molens betrokken zijn, zijn die, doen die ook beter onderhoudswerk? Houden ze de molen beter bij dan toen was, of zeg je van nou, die vrijwilligers doen eigenlijk niet zo....

Gijs van Reeuwijk:

Nou, ik weet niet. Diezelfde verschuiving die ik net aangaf, dat het moeilijker is om vrijwilligers te krijgen natuurlijk en dat men ook, als er vrijwilligers bij betrokken zijn, dat ze ook soms wel wat ouder zijn en dat ja, minder, lichamelijk ook wel problemen hebben, dus om nu te zeggen dat de vrijwilligers nu. Ik denk niet dat ze meer doen als vroeger, schilderwerk. Kwam natuurlijk ook uit armoede voort. Kijk, d'r is op zich qua geld, d'r is op zich best wel wat geld. Kijk, als je gewoon budget hebt om die molen te laten schilderen, dan is het wat minder noodzaak om vrijwilligers...

Ed van Gerven:

Om zelf dat te doen, ja, ja.

Gijs van Reeuwijk:

En we zien nu die projecten, kijk, we zijn nu bijvoorbeeld, ik ben nu in Zuidwolde zijn we nu met een project bezig. Een complete molen wordt gerestaureerd. Ontzettend veel enthousiasten vanuit het dorp. Ja, we zitten met het geld ook wel een beetje daar, dus nou ja, de vrijwilligers die zeiden van joh, als wij nou op zaterdag eventjes al het riet van de molen afhalen. Nou, die hebben netjes met vrijwilligers, want iedereen in het dorp werd weer opgetrommeld. Al het riet werd ervan af gehaald, de boer werd geregeld die het ouwe riet in pakjes perste. Ja, dat zijn, zulk, maar zulk soort projecten die zijn daar, daar werkt dat voor. Waar echt de molen d'r niet best bij staat en dan denk je, jongens, daar moeten we de handen voor uit de mouwen steken. Een molen die d'r vrij knap bij staat, daar kun je minder makkelijk iemand krijgen die zegt ja, joh, dat stelling hek is wel netjes, maar het moet helemaal worden schoongemaakt en dan geschuurd en daarna wordt het geschilderd en je ziet eigenlijk niet dat je wat gedaan hebt.

Ed van Gerven:

Nee, precies, precies. Minder dankbaar komt dat over, ja, ja.

Gijs van Reeuwijk:

Ja, dus dat is denk ik die verschuiving dat je denk ik daardoor bij ingrijpendere projecten makkelijker de mensen bij mekaar kunt krijgen als hoe nu veel molens d'r bij staan, omdat ze gewoon heel veel beter bij staan natuurlijk.

Ed van Gerven:

Ja. Ja, oké.